

Maginio
mąstymo metai

Atsiminimai

JOAN DIDION

baltos lankos

Joan Didion

Maginio mąstymo metai

Atsiminimai

Iš anglų kalbos vertė Emilija Ferdmanaitė

baltos lankos

*Gyvenimas pasikeičia greitai.
 Gyvenimas pasikeičia per akimirką.
 Sėdiesi vakarienės, ir gyvenimas, kokį tu jį pažįsti,
 pasibaigia.
 Savigailos klausimas.*

Tokie buvo pirmieji žodžiai, kuriuos parašiau, kai tai įvyko. „Microsoft Word“ failo („Pastabos apie pokyčius.doc“) data rodo „2004 m. gegužės 20 d., 23.11 val.“, bet gal tą vakarą tiesiog pakartotinai jį atsidariau, o uždarydama mechaniškai spragtelėjau „išsaugoti“. Gegužę tame faile nieko nekeičiau. Nieko faile nekeičiau nuo tada, kai parašiau tuos žodžius – 2004-ųjų sausį, praėjus dienai, dviem ar trimis po fakto.

*Ilgai ne pridūriau nieko daugiau.
 Gyvenimas pasikeičia per akimirką.
 Eilinę akimirką.*

Vienu metu, norėdama geriau įsiminti, kas tą vakarą mane labiausiai sukrėtė, svarsčiau, ar ne pridėjus dar ir tų žodžių – „eilinę akimirką“. Tačiau iškart supratau, kad nebūtina pridėti „eilinę“, nes to žodžio pamiršti ir taip nepavyks – jis niekada neišeis man iš galvos. Ir iš tikrųjų viso to, kas vyko

prieš pat incidentą, kasdieniškumas man ir neleido galutinai patikėti, kad tai įvyko, priimti, suvokti, susigyventi. Dabar suprantu, kad čia nieko neįprasto: netikėtai užgriuvus nelaimėi visi atkreipiame dėmesį, jog aplinkybės, kuriomis nutiko kažkas neįsivaizduojama, nebuvo niekuo išskirtinės – giedras mėlynas dangus, iš kurio nukrito lėktuvas, kasdienis reikalų tvarkymas, pasibaigęs kreivai šleivai, automobiliui liepsnojant, sūpynės, kuriose ramiai sau suposi vaikai, kai iš gebenių gyvatorės išniro barškuolė. „Jis važiavo iš darbo namo – laimingas, sulaukęs pasisiekimo, sveikas – ir staiga jo neliko“, – rašė psichiatrijos ligoninės slaugytoja, kurios vyras žuvo per avariją greitkelyje. 1966 metais man teko kalbėtis su daugeliu žmonių, buvusių Honolulu 1941-ųjų gruodžio 7-osios rytą; visi jie be išimties prisiminimus apie Perl Harborą pradėdavo pastaba, kad tai buvo „eilinis sekmadienio rytas“. „Tai buvo eilinė graži rugsėjo diena“, – iki šiol sako žmonės, paprašyti prisiminti rytą Niujorke, kai „American Airlines 11“ ir „United Airlines 175“ įsirežė į Pasaulio prekybos centro bokštus. Net Rugsėjo 11-osios komisijos ataskaita pradėdama šia pabrėžtinai pranašiška ir vis dėlto pribloškiančia pastaba: „2001 metų rugsėjo 11-oji, antradienis, rytinėje Jungtinių Valstijų dalyje išaušo giedra, beveik nedebesuota.“

„Ir staiga jo neliko.“ „Vidury gyvenimo sutinkame mirtį“, – prie kapo duobės sako episkopalai. Vėliau supratau, kad, matyt, kartodavau to įvykio detales visiems, kurie to mis pirmomis savaitėmis užsukdavo į namus, visiems tiems draugams ir giminaičiams, kurie atnešdavo maisto, ruošdavo

gėrimus ir dėliodavo ant valgomojo stalo lėkštes žmonėms, liekantiems pietų ar vakarienės, visiems tiems, kurie nurodė rinkdavo lėkštes ir sukišdavo likučius į šaldiklį, įjungdavo indaplovę ir pripildydavo mūšų (dar nepajėgiau galvoti, kad *mano*) tuščius namus net man nuslinkus į miegamąjį (mūsų miegamąjį – tą, kuriame ant sofos tebegulėjo išblukęs kilpinis XL dydžio chalatas, pirktas aštuntajame dešimtmetyje „Richard Carroll“ parduotuvėje Beverli Hilse) ir užtrenkus duris. Tas akimirkas, kai staiga užplūsdavo begalinis nuovargis, iš pirmųjų dienų ir savaitių prisimenu ryškiausiai. Neprisimenu, kad kam nors būčiau pasakojusi smulkmenas, bet tikriausiai pasakojau, nes atrodė, kad visi viską žino. Vienu metu svarsčiau, ar negalėjo nusiklausyti vieni nuo kitų, tačiau šią galimybę iškart atmečiau: visų pasakojimo versijos buvo pernelyg tikslios, kad būtų galėjusios eiti iš lūpų į lūpas. Jie buvo girdėję jas iš manęs.

Dar viena priežastis, kodėl žinojau, kad pasakojimą jie buvo girdėję iš manęs: nė vienoje mano girdėtoje versijoje nebuvo detalių, kurių tuo metu dar nepajėgiau sau pripažinti, tokių kaip kraujas ant svetainės grindų, ten ir likęs, kol kitą rytą atėjęs José jį sušluostė.

José. Mūsų šeimos dalis. Vėliau tą dieną, gruodžio 31-ąją, turėjęs skristi į Las Vegasą, bet taip ir neišskridęs. Tą rytą šluostydamas kraują José verkė. Kai pirmą kartą papasakojau jam, kas nutiko, jis nesuprato. Akivaizdu, nebuvau tinkamiausia istorijos pasakotoja, kažkas mano versijoje buvo ir pernelyg atsainu, ir per daug lakoniška, mano tonas kažkodėl

neperteikė svarbiausio fakto (su ta pačia nesėkme susidursiu ir vėliau, turėdama papasakoti Quintanai), tačiau išvydęs kraują José suprato.

Prieš jam ateinant tą rytą surankiojau išmėtytus švirkštus ir EKG elektrodus, bet negalėjau žiūrėti į kraują.

Apibendrinsiu.

Dabar, kai pradėdau rašyti šį tekstą, eina 2004-ųjų spalio 4-osios popietė.

Prieš devynis mėnesius ir penkias dienas, 2003-ųjų gruodžio 30-ąją, apytikriai devintą valandą vakaro mano vyras Johnas Gregory Dunne'as sukniubo ant stalo mūsų svetainėje Niujorko bute, kur buvome ką tik susėdę vakarieniauti, regis, (arba tikrai) patyręs sunkų širdies smūgį, pasibaigusį mirtimi. Mūsų vienturtė dukra Quintana tuo metu penkias paras be sąmonės gulėjo intensyviosios terapijos palatoje „Beth Israel“ medicinos centro Singerio skyriuje, anuomet Istendo aveniu veikusioje ligoninėje (ją uždarė 2004-ųjų rugpjūtį), geriau žinomoje kaip „Beth Israel North Division“ arba senoji Gydytojų ligoninė, kur, kaip atrodė, paprastas gruodžio gripas, komplikavęsis tiek, kad Kalėdų rytą teko vežti į skubiosios pagalbos skyrių, virto plaučių uždegimu ir sukėlė sepsinį šoką. Tai yra mano bandymas suvokti vėlesnį laikotarpį – savaites, paskui mėnesius, sugriovusius bet kokius išankstinius mano įsitikinimus apie mirtį, ligą, tikimybę ir sėkmę, apie laimę ir nelaimę, santuoką, vaikus ir atmintį, apie sielvartą ir tai, kaip žmonės

susitaiko arba nesusitaiko su tuo, jog gyvenimas baigiasi, apie sveiko proto seklumą, apie patį gyvenimą. Visą gyvenimą buvau rašytoja. Būdama rašytoja jau vaikystėje, dar gerokai prieš tai, kai mano tekstus ėmė publikuoti, išsiugdžiau jausmą, kad reikšmė glūdi žodžių, sakinių ir pastraipų ritmuose, kad tai, ką galvoju ar kuo tikiu, galima paslėpti po vis neskaidresniu paviršiumi. Kaip rašau, tokia ir esu arba tokia tapau, ir vis dėlto šiuosyk vietoj žodžių ir jų ritmų norėčiau turėti montažinę su skaitmenine redagavimo sistema „Avid“, kur man pakaktų paliesti klavišą ir sugriauti laiko seką, vienu metu parodyti jums visus atminties kadrus, kuriuos dabar regiu bėgančius prieš akis, leisti jums išsirinkti dublius, nežymiai besiskiriančias išraiškas, skirtingus tų pačių ištartų frazių variantus. Šį kartą man, norinčiai užčiuopti prasmę, nepakanka žodžių. Šį kartą man reikia, kad viskas, ką galvoju ar kuo tikiu, būtų skaidru – bent jau man pačiai.